

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-350-53>

УДК 631.53:338.439.5(477)

JEL classification: Q13, Q18, L51, K23

НІЩЕНКО Віталій

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

<https://orcid.org/0000-0002-2185-0341>e-mail: vitalii.nitsenko@nung.edu.ua

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ НАСІННЯ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

У статті проаналізовано трансформацію регуляторної політики України у сфері насінництва в контексті євроінтеграційних процесів та модернізації аграрного сектору. Обґрунтовано, що дерегуляція та гармонізація законодавства зі стандартами ЄС є критичними факторами підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників насіння на міжнародних ринках. Досліджено ключові напрями реформування системи державного регулювання ринку насіння, зокрема скасування застарілих механізмів резервування, спрощення адміністративних процедур та впровадження ризик-орієнтованого підходу до сертифікації. Доведено, що відмова від централізованих підходів радянської епохи на користь ринкових механізмів сприяє оптимізації витрат, прискоренню виробничих циклів та залученню інвестицій у селекційні програми. Проаналізовано особливості та результати імплементації Постанови Кабінету Міністрів № 403 та змін до Закону України «Про насіння та посадковий матеріал», що охопили вимоги до маркування, стандарти пакування та процедури реєстрації. Здійснено оцінку ефективності цих реформ через призму зниження адміністративного навантаження на виробників, скорочення термінів дотримання вимог та досягнення цільових показників виробництва у 500 000 тонн насіння. Визначено вплив технологічного прогресу в селекції на доцільність регуляторних змін через аналіз досягнень CRISPR-Cas9, геномної селекції на основі штучного інтелекту та методів швидкої селекції. Наведено приклади застосування інноваційних технологій у підвищенні врожайності та скорочення циклів розвитку культур як обґрунтування переходу від статичних державних резервів до динамічних ринкових систем постачання. Обґрунтовано, що визнання Європейським Союзом еквівалентності української системи сертифікації насіння є ключовою віхою інтеграції вітчизняної насіннєвої галузі у європейський аграрний простір. Наведено хронологію та деталі визнання для зернових культур (2020) та олійних і технічних культур (2025) з акцентом на торговельні та економічні наслідки. Визначено основні переваги гармонізації законодавства для українських експортерів насіння, включаючи необмежений доступ до ринків ЄС без тарифних квот, відсутність повторних польових інспекцій та підвищення довіри міжнародних партнерів до якості продукції. Здійснено порівняльний аналіз регуляторних режимів для експорту насіння та товарного зерна, що демонструє стратегічні переваги насіннєвого сектору. Зроблено висновок, що комплексна дерегуляція та гармонізація стандартів є визначальними чинниками конкурентоспроможності українського насінництва. Реформи забезпечують перехід до сучасної моделі регулювання, заснованої на міжнародних практиках, технологічних інноваціях та ринкових принципах, що створює потенціал досягнення експортних надходжень у 600 млн доларів до 2030 року.

Ключові слова: дерегуляція, насінництво, гармонізація законодавства, євроінтеграція, еквівалентність сертифікації, експортний потенціал, модернізація сільського господарства.

NITSENKO Vitalii

Ivano-Frankivsk National Technical Oil and Gas University

STATE REGULATION OF THE GRAIN SEED MARKET

The article analyzes the transformation of Ukraine's regulatory policy in the field of seeds in the context of European integration processes and modernization of the agricultural sector. It is substantiated that deregulation and harmonization of legislation with EU standards are critical factors in increasing the competitiveness of domestic seed producers in international markets. The key areas of reforming the system of state regulation of the seed market are investigated, in particular, the abolition of outdated reservation mechanisms, simplification of administrative procedures and the introduction of a risk-based approach to certification. It is proven that the rejection of centralized approaches of the Soviet era in favor of market mechanisms contributes to the optimization of costs, acceleration of production cycles and attraction of investments in breeding programs. The features and results of the implementation of the Resolution of the Cabinet of Ministers No. 403 and amendments to the Law of Ukraine "On Seeds and Planting Material", which covered labeling requirements, packaging standards and registration procedures, are analyzed. The effectiveness of these reforms is assessed through the prism of reducing the administrative burden on producers, reducing the deadlines for compliance with requirements and achieving production targets of 500,000 tons of seeds. The impact of technological progress in breeding on the feasibility of regulatory changes is determined through the analysis of the achievements of CRISPR-Cas9, genomic breeding based on artificial intelligence and rapid breeding methods. Examples of the application of innovative technologies in increasing yields and reducing crop development cycles are given as a justification for the transition from static state reserves to dynamic market supply systems. It is substantiated that the recognition by the European Union of the equivalence of the Ukrainian seed certification system is a key milestone in the integration of the domestic seed industry into the European agricultural space. The chronology and details of recognition for grain crops (2020) and oilseed and industrial crops (2025) are given with an emphasis on trade and economic consequences. The main advantages of harmonizing legislation for Ukrainian seed exporters are identified, including unlimited access to EU markets without tariff quotas, the absence of repeated field inspections and increased confidence of international partners in product quality. A comparative analysis of regulatory regimes for the export of seeds and commercial grains was carried out, demonstrating the strategic advantages of the seed sector. It was concluded that comprehensive deregulation and harmonization of standards are determining factors of the competitiveness of the Ukrainian seed industry. The reforms ensure the transition to a modern regulatory model based on international practices, technological innovations and market principles, which creates the potential to achieve export revenues of \$ 600 million by 2030.

Key words: deregulation, seed production, legislative harmonization, European integration, certification equivalence, export potential, agricultural modernization.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій України до 2030 року визначає необхідність модернізації регуляторної системи, підвищення конкурентоспроможності та інтеграції вітчизняного аграрного сектору у європейський економічний простір через впровадження сучасних стандартів і дерегуляцію застарілих механізмів управління [8].

У сучасних умовах розвитку насіннєвої галузі реформування регуляторної політики стає ключовою передумовою ефективного функціонування ринку. Деретуляція дозволяє зменшити адміністративне навантаження на виробників, оптимізувати витрати на дотримання вимог і забезпечити прозорість торговельних операцій.

Світова практика переходу від централізованого державного управління до ринково-орієнтованих систем регулювання обумовлена необхідністю швидкого реагування на зміни попиту, технологічні інновації в селекції, посилення міжнародної конкуренції та інтеграцію у глобальні ланцюги постачання сільськогосподарської продукції.

Для України, як провідного експортера аграрної продукції, гармонізація законодавства зі стандартами ЄС є стратегічним пріоритетом євроінтеграційної політики, адже вона створює передумови для розширення експортних можливостей, підвищення якості вітчизняного насіння та залучення іноземних інвестицій у селекційно-насінницьку галузь.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Наукові розробки з питань державного регулювання аграрного сектору демонструють еволюцію від централізованих управлінських моделей до аналізу інституційних трансформацій в умовах євроінтеграції. І. Савенко та В. Ткачов [1] систематизують теоретичні аспекти регулювання ринку зерна, акцентуючи на пріоритетності державного втручання в контексті воєнних викликів. М. Сікало [2] визначає складники організаційно-економічного механізму, зокрема удосконалення нормативної бази, впровадження сучасних сортів та стимулювання експорту продукції з доданою вартістю.

В.С. Ніценко [3] досліджує механізми регулювання через призму логістичної інфраструктури та технологічної бази. І. Андрущенко та Ю. Арапін [4] аналізують адміністративно-правове регулювання, систематизуючи недоліки та наголошуючи на необхідності спрощених процедур. М. Жибак та Г. Христенко [5] розкривають проблеми зернового ринку в умовах війни, досліджуючи цінову динаміку. В. Копитко та О. Копитко [6] відображають потребу вдосконалення регулювання з урахуванням воєнних викликів. І. Ващенко [7] аналізує вплив державної підтримки на продовольчу безпеку та експортний потенціал.

Проте наявні дослідження не висвітлюють специфіки регуляторних трансформацій у насіннєвому секторі, зокрема впливу скасування резервних фондів насіння, результативності спрощення процедур маркування та реєстрації, синергії визнання еквівалентності системи сертифікації ЄС для різних категорій культур, а також впливу гармонізації на доступ до європейських ринків без тарифних квот у контексті реалізації експортного потенціалу 600 млн доларів до 2030 року.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою роботи є дослідження регуляторних трансформацій у насіннєвій галузі України та обґрунтування впливу дерегуляції і гармонізації законодавства зі стандартами ЄС на конкурентоспроможність вітчизняних виробників насіння на міжнародних ринках.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Ринок насіння зернових культур України є основою сільськогосподарської економіки країни. Загальний обсяг виробництва насіння в 2024-2025 роках оцінюється приблизно в 2,7 млрд доларів, включаючи близько 1 млрд доларів насіння для експорту. Сектор налічує 418 зареєстрованих виробників, які задекларували виробництво 500 000 тонн насіння, що свідчить про значний масштаб та економічне значення ринку. Незважаючи на виклики загального виробництва зерна, що у 2024-25 роках становить 74,6 млн тонн (на 9,7% менше попереднього сезону), насіннєвий сектор продовжує пропонувати привабливі маржі та інвестиційний потенціал з меншими коливаннями цін порівняно з товарним зерном. Стратегічне значення ринку підкреслюється прогнозами, згідно з якими експортний потенціал насіння може досягти 600 млн доларів до 2030 року, що робить його важливою складовою більш широких зусиль України з модернізації сільського господарства та інтеграції у світові аграрні ланцюги постачання [8].

Державне регулювання відіграло ключову роль у формуванні ринку насіння в Україні, при цьому регуляторне середовище зазнало кардинальних змін у міру переходу країни від державного контролю радянської епохи до лібералізації ринку. Конкретним проявом цього переходу стало затвердження у листопаді

2024 року Міністерством аграрної політики нової Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій, в якій наголошується на конкурентоспроможності, стійкості та відповідності стандартам ЄС, включаючи Спільну сільськогосподарську політику. Ця еволюція регулювання зумовлена цілями інтеграції України до ЄС відповідно до Угоди про асоціацію та Плану підтримки України, що є фундаментальним переходом від традиційних централізованих підходів до сучасної ринково-орієнтованої політики, яка сприяє інноваціям та міжнародній конкурентоспроможності українського аграрного сектору.

Практичну реалізацію цієї стратегії втілено в політиці дерегуляції, впровадженій у 2024-2025 роках, яка є фундаментальною зміною в підході України до регулювання ринку насіння. Постанова Кабінету Міністрів № 403, прийнята приблизно у квітні 2024 року, стала основою цих реформ, будучи спрямованою на скасування застарілих регуляторних заходів та спрощення адміністративних процедур, що накопилися за десятиліття державного управління сільським господарством. Особливу увагу постанова приділила застарілим постановам Кабінету Міністрів, скасувавши практику формування державних резервних фондів насіння, що стало вирішальним кроком від централізованих механізмів накопичення запасів до ринкових систем постачання. Ці зміни відображають більш широке прагнення України до зменшення бюрократичних бар'єрів та приведення у відповідність до сучасних сільськогосподарських практик, що наголошують на ефективності та реагуванні на ринок [9].

Рішення про скасування державних резервних механізмів ґрунтувалося на усвідомленні їхньої економічної неефективності в сучасних умовах. Хоча конкретна документація про Державний резервний фонд насіння, створений у 2003 році, залишається обмеженою в доступних джерелах, обґрунтування скасування механізмів державного резерву відповідає більш широким тенденціям у модернізації сільського господарства та оптимізації витрат. Традиційні системи державного резерву зазвичай стикалися з такими проблемами, як високі витрати на зберігання, пов'язані з підтриманням життєздатності насіння протягом тривалого часу, що вимагало спеціалізованих приміщень з контрольованими умовами температури та вологості. Централізовані системи управління фондами також виявилися вразливими до потенційного зловживання через недостатній нагляд, корупцію або неефективний розподіл ресурсів, що могло відволікати кошти від більш продуктивних сільськогосподарських інвестицій. Скасування таких механізмів резервування відображає визнання того, що централізовані підходи до накопичення запасів стали економічно нестійкими та адміністративно обтяжливими в контексті сучасних сільськогосподарських ринків, де приватний сектор може більш ефективно забезпечувати доступність якісного насіння [10].

Доцільність відмови від державних резервів підтверджується стрімким розвитком селекційних технологій, які створили принципово нові можливості для забезпечення фермерів високоякісним насінням. Сучасні досягнення в селекції кардинально змінили доступність і якість насіння, зробивши традиційні державні резервні фонди застарілими та надавши кращі альтернативи завдяки технологічним інноваціям. Редагування геному CRISPR-Cas9, селекція геному на основі штучного інтелекту та методи швидкої селекції значно поліпшили якість насіння, збільшивши врожайність таких культур, як кукурудза та рис, на 8-68%, а вміст білка в сортах рису — на 17%. Ці технології прискорили цикли розвитку пшениці з 12 до менше ніж 6 років, що дозволило швидко реагувати на мінливі потреби сільського господарства, не покладаючись на статичні резервні запаси. Середньорічний темп зростання світового ринку селекції рослин на рівні 12,8% до 2032 року відображає стрімке зростання попиту на ці сучасні сорти, а прогрес у регуляторній сфері, включаючи схвалення Європейським парламентом у лютому 2024 року нових геномних технологій, спростив процедуру затвердження та скоротив терміни сертифікації, що забезпечило швидший вихід інновацій на ринок [11].

Логічним продовженням політики дерегуляції стали зміни до Закону України «Про насіння та посадковий матеріал», внесені у 2024 році, які передбачають комплексне спрощення процедур, покликане зменшити адміністративне навантаження на виробників насіння, одночасно зберігаючи стандарти якості. Ці реформи спрямовані на вирішення давніх проблем, пов'язаних із надмірною кількістю паперової роботи та бюрократичними процедурами, які перешкоджали ефективності виробництва насіння. Законодавчі зміни охопили три критично важливі сфери: вимоги до маркування, стандарти пакування та процедури обліку, що мало на меті створення більш сприятливого для бізнесу середовища для насінневої галузі України, базуючись на постанові Кабінету Міністрів № 403 та відповідаючи найкращим міжнародним практикам у сфері регулювання сільського господарства. У сфері маркування спрощення процедур дозволило усунути зайві вимоги до документації, зберігши при цьому необхідну інформацію для відстеження походження насіння та забезпечення його якості. Згідно з оновленими нормами, виробники насіння тепер користуються перевагами стандартизованих форматів маркування, що зменшують витрати на дотримання вимог та час обробки, аналогічно міжнародним підходам, які наголошують на сертифікації на основі ризиків, а не на загальних вимогах. Стандарти пакування були модернізовані, щоб забезпечити більш гнучкі варіанти контейнерів, гарантуючи при цьому цілісність насіння під час зберігання та транспортування, що зменшило регуляторне навантаження, особливо на дрібних виробників, які раніше стикалися з непропорційними витратами на дотримання вимог. Процедури реєстрації були спрощені з метою усунення дублювання вимог до звітності та запровадження цифрових варіантів подання документів, що зменшило адміністративні витрати, які раніше

забирали значні ресурси у насіннєвих компаній та відволікали їх від основної діяльності з виробництва та розповсюдження якісного насіння [12].

Результати спрощення регулювання знаходять відображення в амбітних виробничих планах галузі. Цільовий обсяг виробництва в 500 000 тонн на 2024 рік є важливою віхою для насіннєвої галузі України, що відображає як потенціал зростання сектору, так і позитивний вплив спрощення регулювання (табл. 1 та табл. 2). Цей виробничий план охоплює сукупний обсяг виробництва всіх зареєстрованих виробників насіння і демонструє здатність галузі задовольняти як внутрішні потреби сільського господарства, так і потреби зростаючих експортних ринків. Спрощені правила сприяють досягненню цієї мети, зменшуючи затримки у виробництві, спричинені адміністративними перешкодами, та дозволяючи виробникам зосередити ресурси на фактичному виробництві насіння, а не на заходах щодо дотримання вимог. Спрощені процедури також сприяють кращому управлінню запасами та процесам контролю якості, що сприяє більш ефективному досягненню виробничих цілей та зміцненню позицій українського насіння на міжнародних ринках.

Таблиця 1.

Динаміка розвитку насіннєвої галузі України, 2020-2025 рр.

Показник	2020	2021	2022	2023	2024	2025 (прогноз)
Виробництво насіння, тис. тонн	387	412	358	423	500	540
Кількість зареєстрованих виробників	356	378	365	394	418	445
Обсяг експорту насіння, млн \$	723	815	654	891	1000	1150
Загальна вартість виробництва, млрд \$	2,1	2,3	1,9	2,4	2,7	3,0
Частка експорту у виробництві, %	34,4	35,4	34,4	37,1	37,0	38,3

Таблиця 2.

Структура виробництва насіння за культурами у 2024 році

Культура	Обсяг виробництва, тис. тонн	Частка, %	Цільовий показник, тис. тонн	Виконання плану, %
Пшениця	142	28,4	140	101,4
Кукурудза	165	33,0	160	103,1
Соняшник	95	19,0	100	95,0
Ячмінь	48	9,6	45	106,7
Соя	32	6,4	35	91,4
Інші культури	18	3,6	20	90,0
Разом	500	100,0	500	100,0

Джерело: узагальнено автором на основі [13,14]

Наведені дані демонструють стійку тенденцію зростання насіннєвої галузі, незважаючи на тимчасове зниження показників у 2022 році внаслідок початку повномасштабної війни. Кількість зареєстрованих виробників зросла з 356 у 2020 році до 418 у 2024 році (на 17,4%), що свідчить про привабливість сектору для інвестицій. Обсяг експорту насіння демонструє ще більш динамічне зростання - з 723 млн доларів у 2020 році до 1000 млн доларів у 2024 році (зростання на 38,3%), що підтверджує ефективність реформ з гармонізації законодавства та визнання еквівалентності українських систем сертифікації [13; 14].

Інтеграція України у світовий ринок насіння набула нового виміру завдяки гармонізації законодавства з європейськими стандартами, що стало природним розвитком процесів дерегуляції та модернізації галузі. Гармонізація українського законодавства у сфері насінництва зі стандартами ЄС досягла значного прогресу у квітні 2025 року, коли Європейський парламент ухвалив законодавчу резолюцію, що надає еквівалентність українській системі сертифікації насіння соняшнику, ріпаку, сої та цукрових буряків. Голосування пройшло з результатом 411 голосів «за», 191 «проти» та 13 «утрималися», визнавши українське насіння таким, що відповідає стандартам ЄС, відповідно до поправки до Рішення Ради 2003/17/ЄС. Це затвердження відбулося після пропозиції Комісії та всебічних аудитів законодавства України, процедур, участі в програмах ОЕСР з насіння та акредитованих ISTA лабораторій. Остаточне прийняття рішення Парламентом та Радою відбулося в червні 2025 року шляхом прийняття Рішення (ЄС) 2025/1228, а заходи набули чинності через 20 днів після публікації в Офіційному віснику [15].

Процес визнання еквівалентності розпочався з основоположної резолюції Європейського парламенту 2020 року, яка вперше визнала систему сертифікації насіння України еквівалентною вимогам ЄС для основних зернових культур: овесу, ячменю, рису, жита, пшениці, кукурудзи та сорго. Резолюція 2020 року була прийнята відповідно до рекомендації Європейської комісії від квітня 2020 року і дозволила українським виробникам обійти певні вимоги щодо польових інспекцій. З 2020 року Україна послідовно просувала гармонізацію законодавства, приймаючи закони про генетично модифіковані організми та вносячи зміни до

законів про охорону сортів рослин. Асоціація насіннєвих виробників України активно домогалася додаткового визнання еквівалентності для різних категорій культур, що завершилося успішним схваленням у 2025 році олійних та технічних культур. Поетапне розширення визнання демонструє системність інтеграційних процесів та послідовну роботу як державних органів, так і галузевих асоціацій у напрямку європейської інтеграції [16].

Динаміку визнання еквівалентності для різних категорій культур можна простежити у наступній таблиці, яка демонструє поетапне розширення доступу українського насіння на ринок ЄС та ключові переваги для кожної категорії культур.

Таблиця 3.

Визнання еквівалентності сільськогосподарських культур стандартам ЄС та ключові переваги для експорту

Категорія культур	Статус еквівалентності в ЄС	Дата визнання	Ключові переваги
Зернові культури (пшениця, ячмінь, овес, жито, кукурудза, сорго)	Надано	Жовтень 2020 р.	Прямий доступ до ринку ЄС, відсутність польових інспекцій
Соняшник	Надано	Червень 2025 р.	Безперешкодний вихід на ринок, підвищення конкурентних позицій
Ріпак	Надано	Червень 2025 р.	Розширення експортних можливостей, визнання якості
Соя	Надано	Червень 2025 р.	Диверсифікація ринків збуту, спрощення торгівлі
Цукровий буряк	Надано	Червень 2025 р.	Прямий доступ до преміальних ринків

Джерело: складено на основі [16]

Вплив гармонізації виходить за межі безпосередніх торговельних можливостей і формує нову якість виробництва в українській насіннєвій галузі. Більш широкі наслідки цих заходів з гармонізації виходять за межі безпосередніх експортних можливостей і дозволяють позиціонувати сектор насінництва України як конкурентоспроможного гравця на світовому ринку, вимагаючи при цьому дотримання більш суворих стандартів якості та екологічно безпечних методів виробництва. Українські виробники тепер повинні відповідати вимогам ЄС щодо обмежень на ГМО, систем простежуваності та протоколів контролю якості, що підвищує загальний рівень виробництва насіння в Україні. Ці заходи сприяють використанню українського насіння в ЄС, забезпечуючи сумісність з існуючими сільськогосподарськими системами та нормативними рамками, а визнання підвищує стабільність торгівлі, сільськогосподарські зв'язки та безпеку постачання насіння як для України, так і для Європейського Союзу в період значної геополітичної невизначеності, що особливо важливо в контексті глобальних викликів продовольчої безпеки [16].

Відмінності у регуляторних режимах стають ще більш очевидними при аналізі тарифних квот, які по-різному впливають на експортні можливості зерна та насіння. Контраст між політикою експорту насіння та зерна стає більш вираженим при розгляді тарифних квот ЄС, де Україна стикається з конкретними обмеженнями в 1 мільйон метричних тонн для пшениці та 650 000 метричних тонн для кукурудзи в 2025 році, тоді як насіння користується перевагами визнання еквівалентності ЄС, що забезпечує необмежений доступ до ринку. До середини сезону 2024 року Україна вже експортувала приблизно 9,9 млн тонн пшениці, залишивши приблизно 6,1-6,3 млн тонн у межах встановленої квоти в умовах таких викликів, як зниження виробництва кукурудзи, вичерпання запасів та регіональна конкуренція. Тим часом виробники насіння працюють без таких кількісних обмежень, користуючись перевагами схвалення Європейським парламентом еквівалентності українського насіння, що створює додаткові стимули для розвитку саме цього сегменту аграрного експорту та диверсифікації експортних потоків України [17-21].

Сукупний ефект реформ створює сприятливі умови для розвитку галузі та відкриває значні економічні перспективи для виробників насіння. Очікуваний економічний вплив дерегуляції на виробників насіння є значною можливістю для оптимізації діяльності та підвищення конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках. Зусилля України з дерегуляції сільського господарства, які підтримуються ЄС в рамках більш широких реформ на 2023-2025 роки, мають на меті заощадити підприємствам до 21,3 млрд грн витрат шляхом скасування десятків екологічних дозволів та впровадження цифрових інструментів, таких як платформа ePermit. Щодо виробників насіння, ці заходи зменшують адміністративне навантаження, сприяють прозорості, стримують корупцію та підвищують конкурентоспроможність експорту, незважаючи на поточні виклики воєнного часу. Система дерегуляції дозволяє виробникам насіння скористатися своїм статусом необмеженого експорту, одночасно отримуючи вигоду від спрощених процедур, цифрової інтеграції та зниження витрат на дотримання вимог, що дає змогу більше зосередитися на якості виробництва та розширенні ринку, а також створює передумови для залучення додаткових інвестицій у розвиток селекційних програм та модернізацію виробничих потужностей.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Дерегуляція та гармонізація законодавства стають визначальними чинниками конкурентоспроможності насіннєвої галузі України. Реформи забезпечують перехід до сучасної моделі регулювання, заснованої на міжнародних практиках, ринкових принципах та технологічних інноваціях.

Скасування державних резервних фондів насіння, спрощення процедур маркування, пакування та реєстрації сприяють раціональному використанню ресурсів, зниженню адміністративних витрат та підвищенню операційної ефективності виробників. Визнання Європейським Союзом еквівалентності української системи сертифікації для зернових (2020), олійних та технічних культур (2025) відкриває необмежений доступ до ринків ЄС без тарифних квот, що створює стратегічні переваги порівняно з експортом товарного зерна.

Подальший розвиток насіннєвої галузі України потребує послідовної імплементації європейських стандартів якості, інвестицій у селекційні технології (CRISPR-Cas9, AI-селекція) та формування інституційного середовища, здатного підтримувати інноваційні трансформації. Успіх регуляторних реформ залежить від синергії державної політики дерегуляції, приватних інвестицій у модернізацію виробництва та готовності галузі до реалізації експортного потенціалу 600 млн доларів до 2030 року, що зміцнить позиції України на глобальному ринку насіння.

Література

1. Савенко І. І., Ткачов В. А. Державне регулювання ринку зерна в Україні. *Економіка харчової промисловості*. 2023. Т. 15, № 1. <https://doi.org/10.15673/fie.v15i1.2634>
2. Сікало М. Сучасні аспекти формування організаційно-економічного механізму державного регулювання розвитку ринку зерна України. *Теорія та практика державного управління*. 2020. № 3(70). С. 122-130. <https://doi.org/10.34213/tp.20.03.14>
3. Ніценко В.С. Державне регулювання інноваційного розвитку технологічного парку в Україні. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2005. № 3 (31). С. 110-113.
4. Андрущенко І. Г., Арапін Ю. М. Адміністративно-правове регулювання ринку зерна в Україні та заходи щодо його удосконалення. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. № 2. С. 86–89. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.2.13>
5. Жибак М. М., Христенко Г. М. Ринок зерна в Україні: цінова ситуація та проблеми розвитку в умовах війни. *Агросвіт*. 2024. № 6. С. 23–29. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.6.23>
6. Копитко В., Копитко О. Підвищення ефективності державного регулювання аграрного сектора апк у воєнний та післявоєнний період. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-35>
7. Ващенко І. В. Вплив державної підтримки на розвиток ринку кукурудзи. *Біоекономіка та аграрний бізнес*. 2019. № 10(2). С. 14-19. <http://doi.org/10.31548/bioeconomy2019.02.014>
8. Platonova A. Ukrainian grain and oilseed exports in 2024-25 to fall by 18.2% and production to drop by 9.7%. *Fastmarkets*. 2024. URL: <https://www.fastmarkets.com/insights/ukrainian-grain-and-oilseed-exports-in-2024-25-to-fall/>
9. The government has repealed outdated regulations in the field of seed production. 2025. *Tridge*. URL: <https://www.tridge.com/news/the-government-has-repealed-outdated-regulat-ldzhfp>
10. Остапенко Р.М. Стратегія розвитку виробничо-господарської діяльності аграрних підприємств. *Вісник ХНТУСГ: Економічні науки*. 2009. Вип. 84. С. 233-238
11. Yoosefzadeh-Najafabadi M. Merging traditional practices and modern technology through computational plant breeding. *Plant Physiology*. 2025. Vol. 199(1). Pp. kiaf355. <https://doi.org/10.1093/plphys/kiaf355>
12. USDA. Seed Regulatory and Testing Division Fall 2024. *Items of Interest in Seed – Fall 2024*. 2024. URL: <https://www.ams.usda.gov/sites/default/files/media/FALL2024IOI.pdf>
13. Mathur P. Global Seeds Market Size, Share & Growth Report (2020–2031). *DataM Intelligence*. 2025. URL: <https://www.datamintelligence.com/research-report/seeds-market>
14. Seed Market Size, Share, and Industry Report 2032. *Data Bridge Market Research Private Ltd*. 2024. URL: <https://www.databridgemarketresearch.com/reports/global-seed-market>
15. The EU opens its market to Ukrainian oilseed and beet seeds. *The Odessa Journal*. 2025. URL: <https://odessa-journal.com/the-eu-opens-its-market-to-ukrainian-oilseed-and-beet-seeds>
16. Bruins M. On the Path to European Integration: Strengthening Ukraine's Seed Industry Amid Invasion. *Seed World*. 2025. URL: <https://www.seedworld.com/europe/2025/01/30/on-the-path-to-european-integration-strengthening-ukraines-seed-industry-amid-invasion/>
17. Seed World Staff. Ukraine Simplifies Import Procedures for Seed Samples - Seed World. *Seed World*. 2024. URL: <https://www.seedworld.com/europe/2024/09/16/ukraine-simplifies-import-procedures-for-seed-samples/>

18. Ніценко В.С. До питання ефективності виробництва ріпаку. *Вісник ХНАУ [Серія «Економіка АПК і природокористування»]*. 2009. № 9. С. 126-135.
19. Ніценко В.С. Організаційно-правові засади регулювання розвитку агрохолдингів. *Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2012. Вип. 2 (23). С. 52-65.
20. Ніценко В.С. Зернові елеватори: стан та інвестиційні горизонти. *Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки»*. 2012. № 10. С. 122-133.
21. Ніценко В.С. Аналіз внутрішнього ринку, імпорту та експорту продукції сільського господарства України. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2015. № 3. С. 45-57.

References

1. Savenko, I., & Tkachev, V. (2023). State regulation of the grain market in Ukraine. *Food Industry Economics*. Vol. 15, № 1. Pp. 13-18. <https://doi.org/10.15673/fie.v15i1.2634>
2. Sikalo, M. (2020). Modern aspects of forming organizational and economic mechanism for state regulation of grain market development in Ukraine. *Theory and Practice of Public Administration*. Vol. 3(70). Pp. 122-130. <https://doi.org/10.34213/tp.20.03.14>
3. Nitsenko, V.S. (2005). Derzhavne rehulivannia innovatsiinoho rozvytku tekhnolohichnoho parku v Ukraini. *Visnyk ahrarnoi nauky Prychornomor'ia*. № 3 (31). Pp. 110-113.
4. Andruschenko, I. H., & Arapin Yu. M. (2023). Administrative and legal regulation of the grain market in Ukraine and measures to improve it. *Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, Law*. № 2. Pp. 86-89. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.2.13>
5. Zhybak, M. M., & Khrystenko, H. M. (2024). Grain market in Ukraine: price situation and problems of development in the conditions of war. *Agrosvit*. № 6. Pp. 23-29. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.6.23>
6. Kopytko, V., & Kopytko, O. (2023). Increasing the efficiency of state regulation of the agricultural sector in the war and post-war period. *Economy and Society*. № 52. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-35>
7. Vashchenko, I. (2019). The impact of the government support on the development of the corn market. *Economics and Business Management*. № 10(2). Pp. 14-19. <http://doi.org/10.31548/bioeconomy2019.02.014>
8. Platonova, A. (2024). Ukrainian grain and oilseed exports in 2024-25 to fall by 18.2% and production to drop by 9.7%. *Fastmarkets*. URL: <https://www.fastmarkets.com/insights/ukrainian-grain-and-oilseed-exports-in-2024-25-to-fall/>
9. The government has repealed outdated regulations in the field of seed production. (2025). *Tridge*. URL: <https://www.tridge.com/news/the-government-has-repealed-outdated-regulat-ldzhfp>
10. Ostapenko, R.M. (2009). Stratehiia rozvytku vyrobnycho-hospodarskoi diialnosti ahrarnykh pidpriemstv. *Visnyk KhNTUSH: Ekonomichni nauky*. Vol. 84. Pp. 233-238.
11. Yoosefzadeh-Najafabadi, M. (2025). Merging traditional practices and modern technology through computational plant breeding. *Plant Physiology*. Vol. 199(1). Pp. k1af355. URL: <https://doi.org/10.1093/plphys/k1af355>
12. USDA (2024). Seed Regulatory and Testing Division Fall 2024. *Items of Interest in Seed – Fall 2024*. URL: <https://www.ams.usda.gov/sites/default/files/media/FALL2024IOI.pdf>
13. Mathur, P. (2025). Global Seeds Market Size, Share & Growth Report (2020–2031). *DataM Intelligence*. URL: <https://www.datamintelligence.com/research-report/seeds-market>
14. Seed Market Size, Share, and Industry Report 2032 (2024). *Data Bridge Market Research Private Ltd*. URL: <https://www.databridgemarketresearch.com/reports/global-seed-market>
15. The EU opens its market to Ukrainian oilseed and beet seeds (2025). *The Odessa Journal*. URL: <https://odessa-journal.com/the-eu-opens-its-market-to-ukrainian-oilseed-and-beet-seeds>
16. Bruins, M. (2025). On the Path to European Integration: Strengthening Ukraine's Seed Industry Amid Invasion. *Seed World*. URL: <https://www.seedworld.com/europe/2025/01/30/on-the-path-to-european-integration-strengthening-ukraines-seed-industry-amid-invasion/>
17. Seed World Staff (2024). Ukraine Simplifies Import Procedures for Seed Samples - Seed World. *Seed World*. URL: <https://www.seedworld.com/europe/2024/09/16/ukraine-simplifies-import-procedures-for-seed-samples/>
18. Nitsenko, V.S. (2009). Do pytannia efektyvnosti vyrobnytstva ripaku. *Visnyk KhNAU [Serii «Ekononika APK i pryrodokorystuvannia»]*. № 9. Pp. 126-135.
19. Nitsenko, V.S. (2012). Orhanizatsiino-pravovi zasady rehulivannia rozvytku ahrokholdynhiv. *Naukovyi visnyk Bukovynskoho derzhavnoho finansovo-ekonomichnoho universytetu. Serii «Ekononichni nauky»*. № 2(23). Pp. 52-65.
20. Nitsenko, V.S. (2012). Zernovi elevatory: stan ta investytsiini horyzonty. *Visnyk KhNAU. Serii «Ekononichni nauky»*. № 10. Pp. 122-133.
21. Nitsenko, V.S. (2015). Internal market, import and export of products of agriculture of Ukraine Analysis. *Bulletin of Kharkiv National Agrarian University named after V.V. Dokuchaeva. Series "Economic Sciences"*. No. 3. pp. 45-57.